

s tujimi ljudmi. Nikakor pa ne kaže to prikazen prezirati, češ, da se v poznejših letih sama izgubi, kajti dostikrat se je otrok nikdar ne odrese, ampak ostane mu kot slabo priporočilno pismo za vse dni njegovega življenja. Kaj mu pomagajo potem vse znanosti, vsa izobrazba, ako je ne vé vporabiti? Vpričo tujega človeka, posebno pa vpričo predstojnika ga zagrabi ta pošast, zmede mu misli, jezik se mu zaplete, a govor, ki si ga je bil popreje tako lepo izmislil, mu obtiči v grlu. Umevno, da ga ima vsakdo za nezmožnega, porinejo ga v ozadje, drugi, morda manj zmožni ga vsepovsod spodrivajo. Brani, oj mati svoje dete tega zla!

Nasprotno se pa nahajajo tudi taki jezični, predrzni otroci, kojim treba prav uzde za vkročenje. Ni gršega, nego tako jezično, blebetavo dete; vse povsod hoče biti prvo, vsepovsod se oglašá prvo, a poleg sebe ne trpi nobenega drugega. Naj tedaj mati nikdar ne trpi, da se otroci vtikajo v pogovor odraslih; naj jih vedno opominja na lepo, uljudno vedenje. A tudi v družbi otrok naj ne trpi njegovega preglasnega, samosvojega vedenja.

Plahoti podobna je bojazen, a ona upliva skoro še huje na človeški značaj nego njena sestra. Bojazni se navadno otrok privadi po neumni in napačni vzgoji. Saj slišimo lahko vsak dan, kako matere žugajo svojim otrokom: „Bavbav te bo“, če njihove besede že več ne pomagajo. Pri vsaki priliki se sklicujejo na grozovito prikazen bavbava, on jim je jedino uzgojevalno sredstvo poleg surovih tepežev pa zabavljanja. Tako živi otrok v večnem strahu pred to pošastjo, dasi je ni nikdar videl a ne poboljša se.

Ogibajte se tedaj matere, tudi bavbava. Ne izstraha naj vas otrok uboga nego iz ljubezni do vas.

Ravno tako slaba je navada nekaterih mater, da plašijo svoje otroke do skrajnosti s sv. Miklavžem, s parkeljem in njegovimi verigami. In zakaj? V njegovo zabavo? Pač lepa zabava to, ko otrok trepeče strahu na vseh udih, ko komaj jeclja tistih par molitvic, ki jih zahteva strogi Miklavž! Matere, ki ne vedo boljše zabave svojim otrokom, morajo biti pač prav mlačne v ljubezni do svojih malih.

Dostikrat vidimo tudi, kako se otroci igrajo med seboj s tem, da drug drugega splašijo. Skrije se morda kateri za kak ovinek, iz kojega priskoči s prav indijanskim krikom, da svoje tovariše preplaši. Take igre naj se nikdar ne dovolé. Strah slabi živce in lahko se pripeti, da mora tak otrok trpeti vse žive dni radi slabe šale svojih tovarišev. (Prav tako naj se pa tudi ne dopušča da drug drugemu na uho tulijo, ali da drug drugemu od zadaj oči zatiskajo. Vse te šale znajo škoditi dotičnim organom).

Najslabše pa uplivajo v tem oziru slabe pripovedke o strahovih, čarovnikih, škratih in drugih pošastih. Nikdar naj se ne povejo otrokom take norčave stvari, ki vzbujajo samo po nepotrebnem njih le preživo fantazijo. Srce se človeku krči, če vidi, kako pripovedujejo ljudje ob zimskih večerih vsakovrstnih grozovitih stvari o duhovih in strahovih, da jih obhaja kar kurja polt. Otroci

pa poslušajo vestno in strah jim gleda iz široko odprtih očij. Ta strah se jim pa polagoma tako vcepi, da se na posled otroka popolnoma polasti. S kratko besedo, otrok je postal strahopetec a bode to tudi ostal vse svoje življenje, če ga pametna vzgoja ne zavrne na pravi pot.

Mati naj tedaj pazi, da otroci nikdar nič takega ne slišijo, kar bi jim znalo vzbujati strah. Če ima tako nespametnih poslov, naj jim strogo prepové vsako neumno blebetanje pred otroci. Če je pa otrok že boječ, naj ga nikar siloma ne skuša osrčiti. Naj ne tira branečega se otroka v temno izbo, posebno pa naj ga ne zapre v temo. Taki siloviti poskusi se izjalovijo vselej; otrok postane le še bolj boječ. Mati naj ga le prijazno zavrača, naj hodi večkrat z njim v temno sobo, v klet ali zvečer na dvorišče, dokler se naposled sam ne upa iti. Če se pa le ne dà, naj ga konečno zasmehuje. To pomaga gotovo.

(Zvršetek pride).



### Prevarjenemu mladeniču.

Ne mara te več, ne mara te več,  
Te je zapustila! . . .  
Oh vse je tedaj preč?.. Vsa sreča je preč?..  
Pač ni te ljubila...

A ti si verjel, a ti si verjel  
Tej ženi mamljivi...  
Zdaj veš, da sedel, in da si se grel  
Pri znijji varljivi!..

Stana.



## O poljudnih mediciničnih spisih.

Spisal F. G-1.

Nekaj posebnega je, in ne morem si prav razložiti tega, da ljudje o nobeni stvari tako malo ne razumejo, nego o medicine, a da o nobeni s toliko smelostjo in predrznostjo ne govore in ne ravnajo, nego baš o nji. Prišel sem v razne kroge, občeval s prostaki in izobraženci, in povsod se mi je usiljevala ta istina. In čudo, uprav med izobraženci je v tem oziru največja nevednost.

Kedar treba uravnati kako juridično zadevo, tedaj si ne upa nikdo sam te rešitve; vsak se posvetuje z advokatom ali notarjem, njemu prepusti vso uravnavo, ne zavrača od njega dostavljenih listin, ne zametava njegovih svetov in ne dolguje njegovih računov. Kakor si v lastnih zadevah ne prisoja vednosti o pravnih stvareh, tako tudi sosedu ali znancu ne usiljuje svojih svetov da, ako bi ta hotel iskati pomoči pri kakem zakotnem pisarju, odvrta ga od tega, češ, on stvari vender prav ne razume in lahko vse pokvari.

Pri bolniku, tu je vse kaj drugega. Dasi tu ne gre za denar ali blago, temveč za zdravje in življenje, torej za vse večje in važnejše prašanje. Tu ga ne moti lastna

nevednost, da si sam sestavlja sodbo o stvareh, o katerih nima niti pojma, s praznimi nerazumnimi frazami preslepi sebe in druge. Tu kar na lastno roko poskuša sredstva brez vsega premisleka, tu poprašuje za совет stare babnice, tu prigovarja in pridušča znanca, da uporablja njegova zdravila in mazila, tu sicer zaradi lepšega kliče zdravnika, a kar mu on veleva, mu je v jednem slučaju nepotrebno, v drugem pretirano, v tretjem škodljivo, in tako sam in drugi prenarajajo, modifikujejo in uničujejo zdravnikovo prizadevanje; mu pripisujejo vse iz tega nastale krivde, mu odrekaajo vse njegove lastne zasluge, mu zamerijo njegov, običajno itak skromen račun in mu dostikrat ostanejo ž njim na dolgu.

Bil sem sam dostikrat v družbi, v kateri so govorili o mediciničnih prašanjih, da so se mi kar lasje na glavi ježili. S tako nesramnostjo prodajala se je tu navidezna modrost, da se mi ni zdelo nikdar kaj takega mogoče. Najprimitivnejših pojmov o človeškem telesu in njegovi sestavi, najnavadnejših patalogičnih prikazni niso poznali niti umeli; a sodili o vsem in vsakem. „Wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein“. In tedaj bila je kaka fraza, sama ob sebi brez pomena, a tu rešitev za vse njih zagonetke.

Na Dunaju in v njega okolici biva zelo mnogo mazačev in sleparjev, h katerim roma ljudstvo, ne le prostaki, temveč tudi iz višjih krogov, tudi ljudje, ki se sicer bahajo s tem, da so na vrhuncu sočasne omike, — in ti imajo najlepšo prakso. Zdravniki se ne bojujejo proti njim kajti ne le, da je zelo težko dobiti proti njim prič, — smatra jih ljudstvo potem v mučenike in le še bolj zahaja njim. In ti zdravijo, kakor jim ravno kaže; poleg „roč“ in mazil z molitvami in zarotbami, ali „magnetizmom“ — ali s „simpatijo“, kakor sem jim zdi ravno bolje v presleparenje bolnika.

Težko je sicer strokovnjaku priti za vse te sleparije, ker se mu vestno zakrivajo, in le slučajno, ako ga ne poznajo, izdajo se tu ali tam. In vender sem med svojim dunajskim znanstvom (največ iz takozvanega „srednjega stanu“) poizvedoval za mnoge slučaje zakotnega zdravljenja. Iz tega pač lahko sklepam, da je izvanredno razširjeno.

Tudi na Slovenskem ne bo bolje. In zato opozarjam uprav v listu, ki je namenjen širiti prosveto med ženstvom, na to pogubno delovanje in njegove zle nasledke.

Kako bi se pridobilo ljudstvo bolje pojme o mediciničnih prašanjih? Ali naj se poučuje v šolah in po knjigah?

Da bi se nauk o človeškem telesu (somatologiji) uvedel v vsa višja učilišča, je vsekako stvar, ki ima mnogo zase. Seveda ne bi smel biti tak, kakoršen je bil n. pr. na gimnaziji pri nas, kjer so bile iz npravstvenih ozirov razpuščene najvažnejše partije. „Figovo pero“, ki tu zakriva, je povsem odveč, kajti nevednost in nedolžnost nista isto. Da pa se ugodi vsemu, predstavi naj se ta nauk iz 5. v 8. šolo ter združi z novim, z naukom o higijeni. Isto bi se morali učiti v najvišjem

razredu realke in pripravnice. Pouk s tem moral bi biti uverjen zdravnikom. To je uže stara, a še vedno ne izpolnjena zahteva, katere uresničenje bi izvestno vsaj nekoliko razbistrilo pojme v boljših stanovih ter tako indirektno uplivalo tudi na druge.

A poljudne knjige in razprave so primerne le v najmanjši meri, le v razpravljanji higijeničnih prašanj. Vsaka druga jednaka knjiga več škoduje nego koristi. — Zadnji čas zelo razširjeno „Kneippovo zdravljenje“ in njegove knjige („Domači zdravnik“ od Mohorjeve družbe) so isto tako neprikladne širšemu občinstvu. Za zdravljenje je treba pred vsem izpoznanja bolezni. A kako naj si to pridobi lajik iz površnega opisa, ki mu podaje le nekatere simptome, katerih pa obično niti prav ne razume niti prav ne opaža? Ta knjiga torej bi bila le v svojem splošnem (higijeničnem) delu veljavna, dasi tudi tu lahko zavede v pretiravanja in napačnosti — odločno pa je neprimerna v svojem specijelnem (patologičnem). Opozarjal sem uže na to, žal, zaman pred njeno izdajo.

Zlasti med Nemci je precejšno slovstvo popularnih mediciničnih del. — V Slovencih doslej razun omenjene še ni bilo večjega dela (predhodnica ji je bila le tudi od nekega lajika sestavljeni in od „Mohorjeve družbe“ izdani „Domači zdravnik“); imamo pa nekoliko spisov in razprav raztresenih po raznih časopisih in knjigah. Vsekako bi ne škodilo, ako se podajajo i v prihodnje ter v večjem številu taki poučni spisi, strogo v zgoraj naznačeni meji in samo iz strokovnjaškega peresa. Občinstvu so te razprave poučne in interesantne, a prinesle mu bodo dober sad. Potrebnejše od teh pa bi bilo, da nam podà kdo poljudno spisano higijeno, katero naj izda družba sv. Mohora.

Povod temu spisku, o katerem upam, da ne bo brez vsega haska, dala mi je od „Maticе hrvatske“ izdana knjiga „Izabrani spisi dra. Ivana Dežmana“ katera nam podaje tudi nekatere medicinične sstanke. O teh hočem spregovoriti prihodnjč nekoliko obširneje ter podati od njih nekaj odlomkov slovenskemu ženstvu.

## Književnost in umetnost.

*Italijanska kritika o Zamejskem.* Zamejski sam je poitalijančil svoj „Propad Ogleja“ in „Cittadino italiano“ je pisal o tem kar najbolj laskavo. Med drugim tudi „... popisovanje spominja horacijevo *ut pictura poesis*, saj je res prava slika od katere ostaja v duši najglobokejši vpliv. Svršuje svoj krasni spev tako-le: (Tu italijanski citat, ki se glasi slovensko tako le:)

„Kjer kdaj kočije zlate so drdrale  
In koder svit patricijev bogatih  
Šopiril se je šumno, oh, samotni  
Na razvalinah, z mahom vprek obraslih  
Sedeč pastir bo pasel tiho čedo!  
Po ulicah nekdanjih in po trgih,  
Od izprevodov nekdanj mrgolečih,  
Pa s plugom ostrim dolge braze rezal